

Kirjoitan: Antton Rönholm



Antton Rönholm pohtii vapautta ja sosialidemokratiaa palkitussa kirjoituksessaan *Tieto, toiminta, vapaus*. Lue tästä hänen novellinsa.

Mitä vapaus on sosialidemokratialle? Vakiintunut jako negatiivisten ja positiivisten vapauksien välillä havainnollistaa miten kysymystä hahmotetaan: Jos poliittiset ideologiat asetettaisiin liukuvalla asteikolle, oikeisto korostaisi negatiivisia vapauksia eli puuttumattomuutta yksilön vapauksiin yhteiskunnan toimesta, kun taas vasemmistolle korostusivat positiiviset vapaudet esimerkiksi yhteiskunnan tarjoamien palveluiden muodossa. Päivittäin tehtävä poliittinen arvovalinta koskeekin useimmiten juuri tätä resurssien jakoa tai uudelleenjakoa.

SDP:n demokraatiohjelma vuodelta 2012 toteaa: "Vapaus ei voi milloinkaan toteutua ilman yhteisiä rakenteita, yhteisöä ja yhteisöllisyyttä." Eroja tasoittavien mahdollisuuksien lisäksi sosialidemokratialle vapaus on siis kollektiivista. Hyvä niin. Mutta mitä kaikkea muuta se voi olla? Pyrin seuraavassa pohtimaan vapautta ja sen ilmenemistä muuttuvassa yhteiskunnassa työelämän, talouden, tukijärjestelmien ja ihmisen itsensä toteuttamisen sekä hänen vastuunsa näkökulmasta. Toivon sosialidemokratian laajentavan vapausretoriikkansa uudelleenjaosta, syventävän sen moraalista ulottuvuutta ja täydentävän sitä ajatuksella vapauden aktiivisesta luonteesta.

Vapaus käsitteenä lienee muuttunut yhtä vähän kuin ihminen itse. Mutta sen

ilmenemismuotoihin tai niiden rajoituksiin vaikuttavat yhteiskunnan käytännön muutokset. Tästä syystä on aluksi hyvä hahmottaa mitä tapahtuu yhteiskuntaa läpileikkaavan digitaalisen muutoksen myötä.

ESIHISTORIA, HISTORIA JA HYPERHISTORIA

Pahoittelen, että harppaus taaksepäin on pitkä, mutta mielestäni tarpeellinen. Luciano Floridin mukaan viimeisen 12000 vuoden aikana ihmisyyhteisöjen kehitystä on määrittänyt tieto. Tämän ajanjakson alkupuolella maanviljelys tehostui tasolle, joka mahdollisti paikalleen asettumisen ja saattoi kannatella järjestäytyneitä yhteiskuntia. Esihistoria siis vaihtui historiaksi, kun meille kehittyi mahdollisuus merkitä muistiin ja kommunikoida kirjallisesti.

Seuraavan 6000 vuoden aikana informaatiovallankumous saavutti pisteen jossa olemme nyt. Matkalle mahtuu innovaatioita Gutenbergin painosta Mooren lakiin. Tällä hetkellä informaatiota kertyy muutamassa vuodessa enemmän kuin aiemmin koko tunnetun historian aikana. Se kaikki pystytään myös varastoimaan helposti ja edullisesti. Nyt olemme astumassa hyperhistoriaan, jossa viestintäteknologiasta on tullut meille elinehto ja virtuaalinen todellisuus astuu fyysisen rinnalle. Floridin sanoin maailmasta on tulossa infosfääri.

Tulevat vapautta eniten muokkaavat muutokset maailmassa voidaankin pelkistää sanoihin tieto ja tietoisuus.

TIEDÄN MITÄ HAIT VIIME KESÄNÄ

If you want total security, go to prison. There you're fed, clothed, given medical care and so on. The only thing lacking... is freedom - Dwight D. Eisenhower.

Informaation muodostaessa uuden virtuaalisen maailman fyysisen maailman rinnalle, myös vapaudet on määriteltävä siinä todellisuudessa. Keskeisin niistä on yksityisyys. Infosfäärissä yksityisyyden katoaminen on keskeinen uhka, mutta tarkemmin ajateltuna kattavan yksityisyyden aika rajoittui osapuilleen samaan kuin 30 kasvun vuotta: aikaan jolloin kaikki ei ollut vielä verkossa, mutta kaupunki saattoi jo tarjota anonymiteetin. Ennen maailmansotia kaikki kylällä nimittäin tiesivät mitä mummoni hankki sekatarvakaupasta ja kenelle hän oli sukua. Nyt kukaan ei talossani tiedä kuka olen ja mitä teen, mutta kanta-asiakasohjelma rekisteröi ostokseni ja geenipankki voi kertoa kenelle olen sukua. Yksityisyytemme ei ole siis välttämättä vähentynyt tai läpinäkyvyys lisääntynyt, mutta muuttunut maantieteellisesti: Se mikä ennen näkyi vain lähelle, näkyikin nyt vain kauas.

Olemme perinteisesti käsitelleet yksityisyyttä vapauden kaltaisesti: Joko utilitaristisesti hyöty–haitta laskelman kautta siitä paljonko yksityisyyden rajauksia voidaan sallia, tai toisaalta jonkinlaisena omistusoikeutena meitä koskeviin tietoihin. Mutta jos yksityisyyteni olisi kuin hallitsemani fyysinen tila, ei tietojeni varastaminen ole kuin pöytähopeitteni vieminen, sillä lusikat jäävät sekä minulle että varkaalle. Tässä todellisuuden toisessa ulottuvuudessa tietomme ovat personalisuutemme ja meillä on oikeus koskemattomuuteen aivan kuten fyysisessä maailmassa. Tulevaisuudessa meitä koskevaa tietoa ei siis pidäkään nähdä osana

omaisuuttamme, vaan osana henkilöämme. Tästä syystä tietoomme kohdistuvia rikkeitä ja rajoitteita tulisi käsitellä kuten kajoamista fyysiseen koskemattomuutemme.

Todellisten ja kuviteltujen turvallisuushkien maailmassa erilaiset rajoitukset ja oikeuksien loukkaukset markkinoidaan välttämättöminä edellytyksinä turvallisuudelle. Informaation liikkumista halutaan rajoittaa koska sen ajatellaan lisäävän niin turvallisuutta kuin yksityisyyttä. Näin ei kuitenkaan ole, vaan kitkan lisäämisellä infosfääriin on yhtä positiivisia vaikutuksia kuin tullimuureilla vapaakauppa-alueen tai hiekalla moottorin toimintaan. Oikeudet kohdistamattomaan verkkovalvontaan ovat oikeus keskeyttömään kotietsintään joka kodissa. Voi kysyä mitä hyötyä tällaisesta oikeudesta olisi turvallisuusorganisaatioille fyysisessä maailmassa, millä niistä olisi resurssit tämän suorittamiseen, ja minkälainen olisi yhteiskunta joka tämän sallisi?

Totaalinen tieto vailla yksityisyyttä saattaa joissakin palvella yhteiskunnan turvallisuustarpeita, mutta samalla se tappaa omaperäisyyden. J.S. Mill sanoi jo 1800-luvulla, että eksentrisyys korreloi nerouden ja moraalisen rohkeuden kanssa. Indeksit luovan talouden kanarialinnuista ja Slushin pöhinä kertovat, että tulevaisuuden taloudessa juuri rohkeat eksentrikot luovat kasvua. On valintamme haluammeko vaihtaa monta timanttia yhteen prismaan. (Prism on Yhdysvaltojen liittovaltion joukkotiedustelutyökalu.)

Sosialidemokratian on tunnustettava tiedon ja sen kitkattoman kulun merkitys yhteiskunnassa ja puolustettava yksilön mahdollisuuksia suojata omaa vapauttaan ja koskemattomuuttaan verkossa sekä hallita oman datansa käyttöä. Kysymykset joita kysymme kertovat meistä enemmän kuin vastaukset joita annamme. Tämän takia sosialidemokratian tulee ajaa globaalia lainsäädäntöä, jossa toiminnastamme virtuaaliseen todellisuuteen jääneen tiedon hyödyntämiselle asetetaan selkeitä rajoja.

KUSKI, PELKÄÄJÄ VAI VAPAA MATKUSTAJA?

Automaattisesti ohjautuvat autot eivät ole tieteisfantasia. Lentokoneet toimivat näin käytännössä ja teknologia mahdollistaisi jo nyt automatisoidun liikenteen. Itse luotankin kameroilla, sensoreilla ja varajärjestelmillä varustettuun, kaltaistensa kanssa keskustelemaan supertietokoneeseen kuskina paljon enemmän kuin itseeni. Ja luotin tai en, aivan pian nämä ovat käytössä. Ja hyvä niin, sillä julkisen liikenteen ja yksityisautojen raja hämärtävällä kuljetuskonseptilla on kiistattomia ympäristöhyötyjä.

Kuten kaikessa muutoksessa, kehitystä voidaan vauhdittaa tai siili puolustaa sitä mikä vääjäämättä loppuu. Työpaikoista huolestuneille sosialidemokraateille kysymys kilpistyy siihen haluaako ihminen olla tulevaisuudessa kuljetusvälineiden valvoja vai jotakin aivan muuta logistiikan, tai jollakin muulla alalla? Digitalisaation nyrkkisääntönä pidetään, että jos työ ei vaadi poikkeuksellista luovuutta tai välitöntä inhimillistä läsnäoloa, se on korvattavissa. Jos oletamme ihmisen haluavan tehdä muuta kuin valvovan liikennevälineitä ja uskomme hänellä olevan siihen edellytykset, olemme potentiaalisesti suurimman ihmiskuntaa vapauttavan mahdollisuuden äärellä. Onko sosialidemokraateista uskomaan ihmisen oikeuteen siirtyä hevosen päältä ja ratin takaa vihdoin vapaaksi matkustajaksi, hänen kykyihinsä yltää aivan toisenlaisiin saavutuksiin?

SE EI RIITÄ, MUTTA OPI NE

Peruskouluja uudistetaan opetusmateriaalien digitalisoinnista ympäristöjen muokkaamiseen. Koodaaminen tuodaan harrastuskerhoista luokkahuoneisiin osaksi kaikkia aineita. Tämä on vasta alku. Suurten irtisanomisten ympäristössä myös uudelleen- ja muuntokoulutus tarvitsevat uusia muotoja, jotka huomioivat myös korkeasti koulutetut osaajat. Muutos tarjoaa mahdollisuuksia, jos niihin osataan tarttua. Mikrokolleget kouluttavat käytännön taitoja kuten koodausta tai oluenpanoa perinteisiä nopeammin.

Uusi työelämä vaatii siis elämänpituista oppimista ja uusia malleja toteuttaa tämä tavoite. Aikuiskoulutuksen resurssien allokoiminen henkilökohtaisten koulutustilien kautta luulisi motivoivan kaikkia, myös niitä jotka nyt jättäytyvät sen ulkopuolelle. Nämä investoinnit voisivat olla joko yksilön omaa säästämistä, julkisia panostuksia, tai näiden yhdistelmää. Ammatteja tuhoutuu ja syntyy kiihtyvällä tahdilla. Tieto lisääntyy eksponentiaalisesti ja työllisyys on kiinni sen hyödyntämisestä. Sosialidemokratian tulisi ajaa osaamistason kasvua ja työkaluja sen päivittämiseksi kuin aikanaan peruskoulu-uudistusta.

VOITTAJAN VAPAUS

Keynes ennusti jo 1930, että vuoteen 2030 mennessä ihmistyövoiman tarve on vähentynyt radikaalisti automatisaation ja koneistumisen myötä. Tyler Cowen ennustaa kirjassaan *The Average is Over*, että tulevaisuudessa työvoima tulee jakautumaan yhä jyrkemmin kahteen leiriin: Pieni teknologiaa kehittävä ja ylläpitävä korkeasti koulutettu luova luokka tulee ansaitsemaan yhä enemmän samalla kun kansakunnan enemmistölle on yhä haastavampaa löytää mielekästä työtä. Työntekijät jakautuvat kahteen kastiin: Joko heillä menee erittäin hyvin tai ei lainkaan hyvin.

Pohjoismaisissa yhteiskunnissa talous ja sosiaaliturvajärjestelmä on rakennettu ajatukselle, että kaikki kynnelle kykenevät työskentelevät enemmän tai vähemmän kokopäiväisesti. Mitä tapahtuu, jos kaikille ei enää ole työtä? Miten tilanteessa, jossa suuren osan työvoimaa ammattitaito esimerkiksi vuosikymmenessä vanhenee ja he siirtyvät työntekijöistä tulonsiirtojen saajiksi, käy valtiontalouden pohjan muodostavalle palkka- ja kulutusverotuksen tuotolle? Oli tämä dystopia totta tai ei, sosialidemokratialla pitää olla malli miten teknologisen tuottavuuden hedelmiä jaetaan tulevaisuudessa: Tekeekö sijoituksia osinkoja jakava sovereign fund vai minkäläinen kansankapitalismi päästää myös pääomattomat osingoille nauttimaan uusista vapauksista?

Samalla yli puolet maailman suurimmista talouksista on yrityksiä. Viime vuoteen mennessä Google oli ostanut reilussa vuosikymmenessä 163 yritystä ja käyttänyt siihen yhteensä 30mrd dollaria.

Tämä kertoo, että mille tahansa alalle voi käydä kuten mainonnalle: yksittäinen yritys kaappaa joko merkittävän markkinaosuuden tai lähes kokonaisen alan. Digitaalinen aika siis hävittää teollisuuden alojen rajat, sillä kenestä tahansa jolla on dataa ja ylivertaiset analyysimetodit voi tulla hetkessä jättipeluri. Yhdysvalloissa anti-trust-lainsäädäntö säädettiin konglomeraattien

rajoittamatonta kasvua vastaan. Onko nykyisessä kilpailulainsäädännössä tapoja puuttua siihen, että jollakin on eniten kaikesta, muttei määräävää markkina-asemaa yhdelläkään ”alalla”? Volyymi ei tuo vapautta.

KANKEA KONE JA NOTKEA MODERNI

Zygmunt Baumanin ajatus notkeasta modernista kuvaa modernia maailmaa sen monimutkaistuessa. Vaihdamme sosiaalista ryhmää ja statusta kuin takkimme naulakkoa. Se mitä koetaan normaaliksi on hajoamassa niin yksilöllisen todellisuuden kuin työelämän osalta. Yhteiskunnalliset tukijärjestelmät rakennettiin monokulttuurin ja maaltamuuton maailmaan. Nyt tuen ja avun tarve on toisenlainen. Kone on kankea, vaikka maailma sen ympärillä on notkistunut. Järjestelmän tulisi tukea yksilön vapautta ja sosiaalisia suhteita, voimistaa vapauteen. Jos nykytilanne ei toimi, siitä poikiviin avauksiin – kuten perustuloon – on kyettävä vastaamaan. Ja vastaukseksi ei riitä vain ei. Sosialidemokratian on esitettävä realistisia vaihtoehtoja jotka rehellisesti tunnustavat todellisuuden muuttuneen.

Sama koskee yhteiskunnan perinteisiä päätöksentekomekanismeja. Työelämän asioissa on totuttu siihen, että niistä sopivat joko partit tai kolmikanta. Samalla jo nyt yksittäinen yritys voi välittää 5 miljoonan ihmisen työtä globaalisti 900 000 työntajalle. Freelance-pohjalta tehdyt työt ovat itsenäistä konsultointia ja irrottavat tai vapauttavat tekijän kansallisesta työlainsäädännöstä ja työsopimuksista (kts. www.odesk.com ja Dr. Vili Lehdonvirran tutkimus Oxford Internet Instituussa.). Kyseinen oDesk luo omaa sääntelyään kuin suvereeni valtio julistamalla globaalin neljän dollarin minimipalkan. Se on aasialaisittain korkea, ja sama kuin kokoelmalinjastoilla ihmisiä syrjäyttävällä erikoisrobotti-Baxterilla.

Tulevaisuudessa 3D-tekniikan vakiintumisen myötä tuotannon odotetaan siirtyvän takaisin Eurooppaan. Elämmekö jo 10 vuoden kuluttua yhteiskunnassa, jossa tuotanto on siirtynyt halpatuotannon maista takaisin ja sijaitsee hajautettuna kadunkulmissa, jossa yksinyrittäjä 3d-printterinsä kanssa tarjoaa yksilölliset silmälasit sangat? Nämä pientehtailijat ovat joko vapaita yksinyrittäjiä tai palkollisia monikansallisissa yrityksissä, jos pääomien tarve heidät siihen pakottaa. Tämä riippuu osittain valitsemastamme yritystoiminnan sääntelymallista ja vaatimuksista: Haluammeko pitää kiinni perinteisestä teollisuuden mallista ja sen myötä perinteisistä järjestäytymisen muodoista?

Ja työmarkkinaosapuolille tämä esittää kysymyksen ovatko printtereitään tulevaisuudessa laulattavat verkostolaiset ylipäätään jotenkin järjestyneitä? Jos eivät, miten käy päätöksentekojärjestelmän legitimitetin? Jos kyllä, ovatko he sitä työnantajina vai työntekijöinä? Keskeisin kysymys ei ole miten heidät parhaiten sovitetaan olemassa olevaan järjestelmään, vaan minkälainen järjestelmä tarjoaa heille eniten vapautta toimia omista lähtökohdistaan. Pystyykö liike, jonka lipussa komeilee ratas, vapauttamaan ihmiset uimaan notkeassa modernissa?

VELKA JA LUNASTUS

”Ja anna meille anteeksi velkamme niin kuin mekin annamme anteeksi velallisillemme.” Kun

puhumme vapauden laajentamisesta, tunnistammeko ajatusrakennelmat jotka jo kielen kautta tunkeutuvat arkiseen alitajuntaamme? Luotto on välttämätöntä talouden toiminnalle. Ja korko siitä maksettava hinta joka heijastelee siihen sisältyvää riskiä. Pankkijärjestelmä luo jatkuvasti uutta luottoa ja tarjoaa sitä sitä välttämättä tarvitseville, mutta siinä missä veloista suoriutumisesta on tullut yksilölle tai valtiolle moraalinen kunnia-asia, pankkien osalta ne voidaan tasaisin väliajoin nollata. Siinä missä Madagaskar joutui ja, Matti, Maija ja Malta ovat velvollisia maksamaan velkansa, niin Morgan Stanley'n velat maksaa joku muu.

Velkojen maksamatta jättäminen ei ole talousjärjestelmän perikato, vaan luottoon sisältyvä riski on sen perusta. Aikaisempina vuosisatoina ja tuhansina kaikissa kulttuureissa odotettiin velkojen anteeksiantoa ja sellaisia tasaisin väliajoin myönnettiin. Nykyisen talousjärjestelmän historia ulottuu vain toiseen maailmansotaan asti ja kysymys on voiko se tällaisena jatkaa. Eurokriisin ympärillä käyty keskustelu on mielenkiintoisella tavalla kuvannut miten tärkeää sosialidemokraattien olisi vapautua protestantismien kahleista ja ymmärtää velka puhtaasti taloudellisena, moraalisen käsitteen sijaan. Käytännön vapauden näkökulmasta sosialidemokratia voisi tutkia yksilön vastuun rajaamista ja mahdollisuutta uusiin alkuihin.

Talousjärjestelmä siis palkitsee riskinotosta vain harvoja, mutta heitä lähes rajattomasti. Pikettyn tutkimus on osoittanut miten pääoma jatkaa kasautumistaan palkkatulojen ja keskiluokan kustannuksella. Prosessi sulkee säätykierron ja tuhlaa lahjakkuusvarantoja tavalla johon on varaa vain mailla joiden väestö kasvaa voimakkaasti. Kieroutuneita tuloksia tuottavan talousjärjestelmän luoma köyhyys purkautuu tasaisin väliajoin silmittömänä – milloin mihinkin ismiin verhottuna – väkivaltavana.

Sosialidemokraatit tietävät, että köyhyys ja resurssien epätasainen ja epätarkoituksenmukainen jakautuminen on keskeinen turvallisuusongelma. Ja vaikka tiedostamme ettei ole olemassa lähtökohtaisesti epärehellisiä ihmisiä tai kreikkalaista moraalialia, nämä ajatukset roikkuvat kollektiivisessa alitajunnassamme. On olemassa toimimattomia järjestelmiä ja vääriä kannustimia. Perisyntiä ei kenenkään tarvitse lunastaa koska sitä ei ole olemassa. Ihminen ei ole lähtökohtaisesti kenellekään velkaa.

FREE WILLY!

Ihminen on historiansa aikana lisännyt ymmärrystä omasta vapaudestaan ja velvollisuudestaan muita kohtaan: ihmisryhmien ja sukupuolien välillä vallitsee nyt enemmän vapautta kuin koskaan aiemmin. Kysymys on koska, jos koskaan, vapauden voittokulku saavuttaa ihmisen lisäksi muut lajit ja luonnon?

Tunnetta enenevässä määrin vastuuta ilmakehästä ja luonnon pilaantumisesta. Miksi? Koska se on moraalinen velvollisuutemme tiedostavina ja vahvempina vai koska ympäristö on eloonjäämisellemme yksinkertaisesti välttämätön? Kenties kumpaakin. Keskustelu Särkänniemen delfinaariosta tai tuotantoeläinten kohtelusta on tehnyt pitkän matkan laidoilta lähemmäksi keskiötä. Osana tätä keskustelua hanke taata suurille inhimillisille apinoille ihmisoikeudet kuvastaa kuitenkin kiinnostavalla tavalla näkemystämme vapaudesta: Vapaus kuuluu niille jotka lähimmin muistuttavat meitä itseämme. Vapaus orjuudesta kuului mustalle miehelle tai poliittiset oikeudet naisille koska vallanpitäjä havaitsi ja tunnusti heidät itsensä

kaltaisiksi.

Ihminen on jumaliseen kokenut useamman luonnontieteellisen vallankumouksen myllerrykset. Kopernikus näytti miten emme planeettamme kanssa olleetkaan universumin keskiössä vaan kiertojärjestys ja riippuvaisuussuhde oli päinvastainen. Darwin osoitti, että ihminen ei ollut pallollaan luomakunnan keskiössä ja sen lähtöpiste, vaan evoluution tulos. 1900-luvun vallankumous koski sisäistä maailmaamme, jossa Freud paljasti meille alitajuntamme voiman. Emme ehkä olleetkaan oman tietoisuutemme herroja tai sen keskiössä.

Seuraava vallankumous on jo käynnissä eikä sitä tarvitse liittää yhdenkään henkilön nimeen. Kuitenkin samalla tavalla kuin sitä edeltäneet kumoukset se asettaa ja alistaa ihmisen paikalleen vain yhdeksi osaksi infosfääriä, jossa kommunikaatioon osallistuvat myös älykkäät koneet ja muut järjestelmät. Ihminen luovuttaa näille järjestelmille enenevässä määrin päätösvaltaa, ei pakosta, vaan koska olemme laiskoja. Kyse on kuin parisuhteesta vätysmäisen intellektuellin ja tomeran tompelin välillä: Ihminen sopeuttaa omaa toimintaansa koneen logiikkaan päästäkseen vähemmällä. Samalla kenties uusi riippuvaisuussuhde ja muistutus omasta rajallisuudesta – paikasta keskiön sijasta sivulla – avaa ihmiselle uuden kyvyn tuntea empatiaa.

Kysymys eläimestä on kysymys vastuustamme laajentaa vapautta meille ilmiselvän toiselle puolen. Ihmisen on vastattava kysymykseen, onko olemassa objektivistinen oikea, jota tulee tavoitella totutuista käytännöistä tai sen mukavuudelle asettamastamme hinnasta riippumatta? Sosialidemokratian vapausaatteenä on arvioitava, onko historiallisessa jatkumossa tapahtumassa moraalinen herääminen vapaudesta vahvemman velvoitteena ja vastattava kysymykseen suhtaudutaanko siihen proaktiivisesti vai reaktiivisesti? Jos ihmisen tietoisuus on saavuttanut pisteen, jonka mukaan eläinten tappaminen teollisessa mittakaavassa on väärin ja tarpeetonta, edellyttääkö se häneltä toimenpiteitä?

Keinotekoisesti tuotetun lihan kilohinta on laskenut 350 000 dollarista kahteentoista.

MIKSI JUOSTA KUN VOI RATSASTAA?

Ihminen kesytti esihistoriassaan tulen ja kotieläimet. Maanviljelyksen kehitys ruokki meidät ja höyrykone ja sähkö loivat teollistuvan maailman perustan antaen käyttöömmme miljardit hevosvoimat, vapauden tehdä muuta. Yhteistä kaikille näille on aikaisten omaksujien saavuttama etumatka ja mahdottomuus ihmiselle kilpailla ylivertaisia apukeinoja vastaan, olivat ne sitten kuokka, hevonen tai kone. Kaikki perustui ja perustuu ihmisen kykyyn käyttää hyödykseen apukeinoja, kehittää niitä eteenpäin ja mukauttaa omaa toimintaansa.

Suomalainen ei pärjää automaattiselle metsäkoneelle kuokkimalla, eikä hänen tarvitse istua edes kuskin penkillä. Hänen valtansa on tieto, jota vaaditaan kehitettäessä laitteen uusia toiminnallisuuksia. Vapauden ääni on höyryvasaran korviahuumaavan paukkeen vaihtuminen näppäinten kilkutukseen. Vapauden lämpötila on masuunin kuumuuden korvautuminen perhe-elämän realiteetit ja yksilön voimavarat huomioon ottavalla coolilla etätyöllä. Ja vapauden keveyttä on se, kun aihion tilalle mellotuksen kohteeksi vaihtuu numeroiden matriisi, josta epäolennaisen voi piestä kuin raudasta hiilen, mutta pelkällä sormen näpätöksellä.

Sosialidemokratian on vain kysyttävä itseltään uskooko se, että ihmisestä on tähän kaikkeen? Voiko ihminen oppia ja tarjoaako Suomi hänelle siihen välineet? Hevosen kanssa voi juosta kilpaa tai sitä voi ratsastaa.

TIETO + TOIMINTA = VAPAUS

”Sosialidemokratian tehtävä on aina yksilön vapaan personalisuuden kehittäminen ja suojaaminen, vaikka taloudellisista vaatimuksista tinkien”

Sitaatti Bernsteinin Sosialismin edellytyksistä pukee sanoiksi uusvanhan sosialidemokraattisen vapauskäsitteen, jossa ihmisen kehittyminen itsessään on määritelmä vapaudelle. Vapauden perinteisten määritelmiä tulisikin täydentää vapauden aktiivisella luonteella. Vapaus on tunnettujen perusoikeuksien lisäksi vapautta pelosta ja epävarmuudesta eli mahdollisuutta kukoistaa yksilönä ja yhteisön jäsenenä.

Sosialidemokratian aktiivisen vapauskäsitteen mukaan ihmisen kehittyminen itsessään on jo määritelmä hänen vapaudelleen. Vapaus on prosessi eikä päämäärä. Sen lopullista muotoa ei voi eikä pidä määritellä, sillä se koostuu niin ulkoisista edellytyksistä kuin yksilön valinnoista. Se on liikkuva maali ja kullekin erilainen.

1960-luvun latinalaisen Amerikan vastaus äärimmäiseen poliittiseen ja taloudelliseen epäoikeudenmukaisuuteen oli vapautuksen teologia, joka kristillisestä näkökulmasta kannusti ihmisiä muuttamaan yhteiskuntaa ja luomaan uutta, solidaarisempaa ja demokraattisempaa todellisuutta.

2020-luvun sosialidemokraattisen vapautuksen teologian on tarjottava ihmiselle lupaus, joka perustuu realismiin siitä mitä on tapahtumassa. Lupaus, joka pohjautuu peruskoulu-uudistuksen kaltaiseen edistysuskoon ihmisen kyvystä nostaa omaa osaamistasoaan täysin toiselle tasolle. Sen on tarjottava lupaus, että tulevaisuudessa huimasti kasvava taloudellinen tuottavuus voi oikeudenmukaisesti jaettuna mahdollistaa ihmisille elämän, jossa voi tulla toimeen vähemmällä työllä, ja työllä, joka on enenevässä määrin henkisen kehityksen ja itsensä toteuttamisen väline.

Ihminen on vapaa vasta vuorovaikutuksessa muiden kanssa kehittyessään kaikeksi siksi, jota voi olla. Ja hänen luottamuksensa voittavat vain poliittiset aatteet ja yhteiskunnat, jotka tarjoavat hänelle uskottavan polun suosta sähköiseen salonkiin, jossa hän on vapaampi kuin yksikään aiempi sukupolvi.

Lue lisää

[Sosialidemokratia vapausaatteenä -kirjoituskilpailu ja Antton Rönholmin haastattelu](#)